

Reg C 67

Min bedstemors hus

Erindringer fra 50'erne.
Til min mor Kirstines 80 års fødselsdag
den 18. januar 1997.

Anne Marie Kruse

Min bedstemors hus

Huset lå der i lavningen, hvidkalket med gråt cementtag, når vi kom frem på bakkeranden før Falling. Bagved lå kirken med den værdige indgangsportal og kampestensdiget knejsende på bakken. Frugtplantagen lå delvist rundt om huset, der var det andet hus i byen på kirkesiden. Overfor lå en gård med et langt stuehus. Husets beliggenhed på en skråning bevirkede, at det måske ikke så så lille ud, som det faktisk var. Stien op til huset var belagt med cement med en midterrabat med en stensætning på begge sider kantet af roser. Haven lå foran huset med naturhegn til begge sider. For enden af gavlen mod øst stod et kirsebærtræ. Det kunne vi kravle ud i fra loftvinduet. Et større ananasæbletræ stod der med en lillebitte plæne under sig, og så var der et blommetræ på den anden side og så nogle frugtbuske. De træer var der nu ikke meget ved, erfarne som vi efterhånden blev i at klatre i ret høje bøgetræer. Fodboldspil og andre boldspil var stort set umuligt. Vi ville jo ødelægge det hele. At lege "humbo" (antonius) var udelukket, fordi huset lå på grundens bageste kant. Tænk sig, at man ved at hoppe ud af toiletvinduet kunne komme ud på naboens jord. Det virkede lidt mærkeligt og ubegribeligt, at det kunne være sådan. "Dåseput", der var vores yndlingsleg, kunne heller ikke rigtig udføres, som vi var vant til. I det hele taget kunne vi ikke lege, som vi plejede, når vi var på besøg. Nok var der en asfalteret vej foran huset, men der gik det jo ikke an at lege, selvom det var fint jævnt. Det var for farligt. Men lidt boldspil legede vist vi nu alligevel. Det lignede lidt Milli Mollys hus. Milli Molly var en af de første bøger, jeg selv læste.

Døren ind til gangen var tofløjet. Over døren var et mønster af s'er lavet af træ til pynt i en vandret glastrude, så lyset i den lille gang var yderst sparsomt. Der lugtede af noget, der hed "naftalin", for der måtte jo ikke gå møl i tøjet, der hang i det store skab. Til venstre kom man ind i dagligstuen. Spisebordet var stuens midtpunkt, som det var almindeligt dengang. Sofaen stod på den modsatte ende af stuen. Egentlig var det en ottoman. Et brunt vægtæppe hang på væggen bagved. I hjørnet over sofaen stod radioen, en ret stor én på en hylde, sådan én med stof foran højttalerhullet og en lige så stor firkant med glas, hvor der stod mærkelige navne. Vi brugte en del tid til at skrue på radioen. Det gav en sjov lyd, når vi skruede hurtigt, og vi kunne høre mærkelig snakken fra andre lande. "Motala" hed en af stationerne. Det er en by i Vättersens nordlige ende ved Gøtakanalen, fandt jeg mange år senere ud af på en Sverigesferie.

Et stort fotografi af Kong Christian den 10., der ved genforeningen i 1920 kom ridende på en hvid hest ind i det Sønderjylland, som vi havde tabt til tyskerne i krigen i 1864, hang på væggen for enden af sofaen. Derfor var det så pæret at forstå, hvad fru Thure i Friskolen i Gylling fortalte så meget om; men den lille pige var nu ikke på billedet, men vi kunne sagtens forestille os, at kongen tog hende op på hesten.

Så var der jo **Samovaren**, der stod på skabet på væggen ud mod køkkenet. En mærkelig tingest i sølv til at lave te på. Det var vist noget, man brugte meget i et land, der hed Rusland. Jo, det var noget særligt og lidt politisk. Bedstemor i Falling, som vi altid benævnte hende, for der var også en bedstemor i Gylling, hed Karen Rasmussen (1891-1971) og var fra Holme. I 1915 blev hun som fireogtyveårig tjenestepige hos Mikkel Peter Møller (1870-1943) i Amstrupskov. Han var i 40'erne og ungkarl. Gården var en lille sandjordsejendom i bunden af Lerdrup vig, og det var en udflyttergård fra Amstrup, som ved udskiftningen blev købt af Mikkel Peters farfar Søren Nielsen (1791-1858). Han stammede fra Blirup Mølle under Serritslevgård ved Hovedgård. Mikkel Peters far Niels Sørensen tog navnet Møller. Han havde været radikal sognerådsformand i Falling sogn i slutningen af 18. hundredetallet og var blevet belønnet med en samovar for 26 års tjeneste (1882-1908). Mikkel Peter og Karen blev gift den 30. 4. 1916. De blev gift med et kongebrev, fordi det skulle gå stærkt, men det var noget, man ikke snakkede om sidenhen. I 1917 blev min mor Kirstine født. Sidenhen kom Niels (1920) og Sigrid (1921) til. Samovaren blev kun benyttet, når der var få på besøg, og som så blev og fik aftensmad med. Så fik man mellemadder med te til. Man drak ellers mest kaffe. Bedstemors kaffe tog nu heller ikke livet af nogen. Mikkel var et underligt navn at hedde. Vi kendte i hvert fald ingen, der hed sådan.

Bedstemor havde også en **ræv**. Den var vi lidt bange for, selvom den var død og lavet om til et slags pyntekrave. I det hele taget var vi lidt bange for ræven. Mest om aftenen, når det var mørkt. Det var en yndet fornøjelse at tage ræven og jage en af de andre, der så under hujen tog flugten. Det var lidt slemt, men nok en forøvelse til flugten fra de lyserøde museunger, som Peter truede med, når vi tærskede om lørdagen vinteren igennem.

I hjørnet ud til køkkenet stod olieaminen, husets varmekilde. Der var lavet et rør, der gik gennem gangen til den anden stue, som derved fik lidt varme. Olieaminen var husets eneste varmekilde bortset fra komfuret. I det andet hjørne med vægklokken stod lænestolen, hvor bedstemor tit tog sin middagssøvn.

Når vi gik ud i køkkenet gav gulvet altid en helt bestemt lyd fra sig, fordi det var af masonitplader. Smedejernskomfuret blev ikke brugt så tit. Niels kom jo hjem

med en el-kogeplade til to gryder. Det krævede også moderne fladbundede gryder. De var jo lidt foran os deroppe i Sverige, især dét med stål. Niels forærede også rustfri skåle og fade til familien. Tænk sig, de kunne ikke gå i stykker. Når der skulle bages blev komfuret taget i brug, men det skete sjældent. Ellers bagte bedstemor krustader til os. Drysset med flormelis smagte de himmelsk. Vi var gerne sultne. Krustadejernet var af smedejern. Det blev så dyppet i en tynd dej og dyppet i varm olie. Der vankede også vafler. Senere gav Niels bedstemor et elektrisk vaffeljern, så kunne hun sidde inde i stuen og bage vafler. Det nød især de små godt af.

Der var et skråt køkkenskab på væggen med råglasskuffer til gryn, sukker og mel og med skydedøre. Der var et håndtag på skufferne. Det var højeste mode i 50'erne. Niels, der var tømrerudlært, havde istandsat huset. I 1946 var bedstemor flyttet fra Amstrupskov. Først boede hun ovenpå hos Mine. Det er huset med de buede vinduer over for savskæreriet i Falling. Bedstemor fortalte altid om det, når vi var nede at ringe på centralen hos Marta. Men der var for lidt plads til, at Niels kunne være der. Så købte hun huset, der var i en meget dårlig stand. Det havde før tilhørt en jordmoder. Bedstemor boede i huset i 25 år. Tidligere havde der været lidt jord til, og der var blevet holdt dyr i huset. Det var meget almindeligt førhen, at småkårsfolk havde en ko og en gris for at opretholde livet.

Bedstemor kunne leve på en sten, men hun havde jo også kun en lille pension at leve af. Heldigvis nåede hun da på to udlandsture med fly sammen med søsteren, moster Agnes, til Mallorca og Gardasøen. Det var lige blevet almindeligt dengang.

Fra køkkenet gik en dør ind til soveværelset, hvor der altid var klamt og koldt. Derinde stod to skabe og en seng. Herfra var der adgang til den anden stue, hvor chatollet stod. Bedstemor havde sin trædesymaskine herinde og kurvestolene og kurvebordet. Vi var meget imponeret af et kæmpe gummitræ, som Niels vistnok engang havde drømt om at klatre op i, når han blev stor. Så det måtte vist være ældgammelt. Lugten var også klam herinde, for her var ingen anden opvarmningsmulighed. Heldigvis havde bedstemor fødselsdag den 8. august, så var det ikke så slemt. For vi skulle være derinde, når der kom fremmede. Så kom alle søskende på besøg. Ligesom bedstemor var de kraftigt byggede, store kvinder i mørke tunge kjoler, der holdt i årevis, og som sikkert var syet af en syerske. Skoene var store, sorte snøresko. Det grå hår var i en lang fletning, der var sat op i en knold holdt fast af lange hårnåle og til sidst et hårnet til at holde det pænt. Så kom de: moster Marie, moster Mine, moster Anne, moster Johanne, moster Agnes og morbror Søren, der var tvilling med moster Johanne, og så morbror Hans med det store hoved. Det var fyldt med vand. Moster Johanne var den eneste, vi kendte, for hende besøgte vi på Rørthvej i Odder, når vi var med rutebilen henne for at

handle. Ja, og så var der jo også faster "Kjæsten", som vi besøgte på samme måde. Hun boede også på Rørthvej i en lille taglejlighed. Der var der bygas. Det fik os til at gyse, for det kunne jo eksplodere, hvis man glemte at lukke for det. Nej, så var Kosangas, som vi brugte meget bedre. Kun moster Agnes skilte sig ud fra de andre, men hun var jo også lærer, så hun havde nok lært det sådan.

En dør førte fra køkkenet ud til en gang med cementgulv. Til den ene side var toilettet, der var iskoldt året rundt ligesom vandet i hanen. Men der var som sagt en god vej til at komme ud af huset på, når vi legede.

I den anden side var der af træ bygget et fotoværksted ind under trappen. En dør åbnede sig til loftstrappen, der var meget mere stejl end den, vi havde hjemme. Der var heller ikke noget ved den, da der ikke var et gelænder at kure ned ad. Oppe på loftet var der et værelse med store tunge fugtige dyner og en stak gamle blade "Hus og Hjem", men de var kedelige at læse i. Vi fik jo "Hjemmet" og "Familiejournalen" som gamle blade fra Nellesens. De var med farver, og så var der også tegneserier i dem. Men værkstedet, det var spændende. Der stod en høvlebænk derinde med værktøj. Men der var aldrig noget træ, så vi kunne lave noget. Der var mærkelige flasker, bakker og kasserede negativer. Her var sjovt at gå på opdagelse. Det var meget eksotisk. Det var med til at gøre Niels til noget spændende. Tænk sig, at flytte til et så koldt land frivilligt. Tænk på det strenge skovarbejde med tømmer, der blev fragtet på elvene, således som vi havde hørt om i skolen. Så talte han også lidt sjovt dansk, når han kom hjem på ferie og nogen gange til jul. Takket være ham fik vi skøjter. Godt nok var det ishockeyskøjter med tynde meder. Og de skulle kun skrues fast med en nøgle foran. Hælen sad fast på gummistøvlerne med en rem. Men sikke en fornøjelse vi havde af de skøjter. Niels skaffede også senere ski til julegaver. Ja, Sverige var lidt et luksusland. Efter krigen kunne Niels jo bringe svesker, mandler og kaffe med deroppe fra. Det blev han ved med i mange år, fordi det var billigere i Sverige.

For enden af gangrummet var en slags bås med plads til tørv eller brænde. De tidligere ejere havde også holdt gris der.

Når vi var hos bedstemor spillede vi tit kort, men aldrig whist. Hun brugte sin tid til at tage på besøg. Hun var også med i en kreds, der støttede missionsarbejdet i Afrika. I mange år kom hun også i valgmenighedskirken i Odder. Om søndagen, når hun var nede ved os på Jensgård, lavede vi altid hundevæddeløb på plænen og anden opvisning. Så fik vi kaffe i haven, og bedstemor sad i skyggen sammen med de andre voksne og så på. Det var gode eftermiddage, men da var jeg også ved at blive større. Senere da jeg flyttede hjemmefra, var bedstemor flink til at skrive til mig. Hun havde en fin sirlig skrift.

Det sidste rum for enden af huset var garagen med olietønden, plæneklipperen, haveredskaber og ikke mindst bedstemors cykel, en høj, sort damecykel, en rigtig "gimmergik". Vi har sikkert alle prøvet at cykle på den. Som mindre var det overmåde svært at holde balancen. Styret sad højt, og vi kunne ikke nå sadlen. Signe var den eneste, der kunne cykle ordentlig på den. Når mosters tvillinger var på ferie, cyklede de altid ned til os på Jensgård for at lege. Hvis de ikke kunne låne en anden, måtte de nøjes med denne ene. Så skiftedes man til at gå og cykle. Det princip brugte vi tit, inden vi fik bil, og vi alle skulle af sted til bedstemors fødselsdag, og der ikke var cykler nok. Fatter og mutter kørte på traktoren med de små og vi andre deltes om cyklerne.

Som helt lille cyklede Peter og jeg på trehjulede cykler fra Præstemarken, hvor vi dengang boede, op til bedstemor i Falling, en tur på ca. 3 kilometer. Det var hårdt, da det gik opad på det midterste stykke. Vi flyttede til Amstrup i 1954, så jeg har ikke været fyldt 6 år. De cykler var vores mest elskede legetøj og tidsbeskæftigelse. Om vinteren cyklede vi ude i kostaldens varme. De blev fuldstændigt slidt op af Karen Inga, Kirsten og Birgit. Den ene cykel manglede efterhånden et hjul. Den fik Birgit så lov til at trække rundt med. Hun var jo den mindste. Helle fik en splinterny. Men da var tiderne også blevet bedre.